

~~136/62~~
П175198/3

НОВА СНИГА

КРИТИКО-БІБЛІОГРА-
ФІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 3

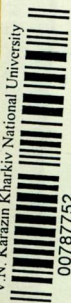
1925

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Ціна 50 к

V.N. Karazin Kharkiv National University

00787752

6

ДО ЧИТАЧІВ

Редакція прохає читачів виправити такі головніші друкарські похибки в № 3 «Нової Книги»:

<i>Стор.</i>	<i>Рядок</i>	<i>Надруковано</i>	<i>Треба</i>
26	22 зн.	«Від молотилки»	«Від мотики»
29	27 зн.	«Робочий Клуб»	«Радянська Освіта»

З М І С Т

С т а т т і:

	Стор.
Кон'юнктура книжкового ринку. <i>І. Пекель</i>	7
Губкомівські журнали. <i>А. Русанов</i>	10
Цвілі картинки. <i>Ю. Платонів</i>	12
Витрати на працю бібліотек. <i>Л. А. К.</i>	14
Про засоби що до вивчення попиту на книжку та її ходкість. <i>І Чаусовський</i>	16
Де-кілька конкретних пропозицій. <i>Б. Резников</i>	17

Критика й рецензії

Марксизм	18
Ленінізм	20
Юнацький рух і комсомол	22
Жіночий рух	24
Історія революції	25
Історія культури	26
Право	27
Кооперація	28
Народня освіта. Педагогіка	29
Філологія	33
Біологія	34
Медицина	35
Хемія	36
Література. Красне письменство	38
Дитяча література	42

Х р о н і к а

Праця Держвидаву України за 1924 рік.	44
Українська критична бібліотека	46
Монографії про Г. Нарбута	47
Літературні організації	48
Бібліотечне життя	49
По закордонних журналах	53

~~K 6162~~

~~01 (05)~~

01 (05) (47714 X) „1925„

НОВА КНИГА

ЩОМІСЯЧНИЙ КРИТИКО-
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 3

ЛЮТИЙ—БЕРЕЗЕНЬ

1 9 2 5

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ХАУ
Inv. № 175198

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ

Друкарня-літографія
КНИГОСПІЛКИ
Харків, Нете-
ченська
на бер.,
№ 14.

Укрголовліт № 13348, Харків.
Зам. № 730. Т. 2000.

Кон'юнктура книжкового ринку.

Спроби вивчати теперішню кон'юнктуру книжкового ринку лише нещодавно почались, а саме з того часу, коли почали об'єднуватись і зміцнятись радянські і партійні видавництва. Зайва річ говорити багато про гостру потребу вивчати кон'юнктуру книжкового ринку, стану книготоргівлі, обліку попиту й швидкості розповсюдження літератури, умов збуту й кредиту, бо, не вивчивши й не аналізувавши всіх цих обставин, виробнича робота видавництв може йти лише облапки й ризикує не дати потрібного ефекту. Але треба зазначити, що матеріалів, які достатньо вичерпували-б усе для вивчення кон'юнктури книжкового ринку, ми на жаль не маємо. Єдиного органу, що вів-би статистику книготоргівлі, до цього часу немає. ЦСУ України цього не робить і, лише недавно, в січні цього року, в Харкові, з ініціативи Укрбюра Радпартвидавництв, та Української Книжкової Палати накреслено утворити центральне бюро статистики друку. Наслідки роботи цього бюро, коли воно буде життєздатним, можуть виявитись лише в майбутньому.

Книжковий ринок за першу половину 1923—1924 операц. року (з жовтня по квітень) треба характеризувати, як ринок неорганізований, що він перебував під суворою депресією. Кінець 1923 р. у книжковому виробництві виявив такі «ножиці», що купівельну здатність населення звели до мінімуму. На книжковому ринкові стояв стогін від дорожнечі недоступних ціною книжок. Весна 1924 р., фінансова реформа й зв'язана з нею грошова депресія, а, найголовніше,—недостача розмінних грошових знаків, те-ж у великій мірі відбилися на книготоргових оборотах. І лише з квітня—травня місяця, коли грошова криза спала, збігшись до того-ж зі здешевленням літератури (в наслідок відповідних заходів, що вжила Р. С. І. і опісля ЦБ Радпартвидавництв) книготоргівля починає вибиватись зі свого важкого стану. З цього часу можна рахувати на книжковому ринкові початок піднесення, викликаного такими сприятливими умовами:

1. Заходами керівних органів в значній мірі припинено ажіотаж зі знижками, і гуртовий продаж книжок увіходить у більш-менш нормальне річище.

Посередницький попит, що мав штучний характер, починає набирати нормальних форм. Не мале значіння відіграли тут органи догляду за внутрішньою торгівлею, а також природня, після кризи, смерть нежиттєздатних книготоргових організацій.

2. Роздрібна торгівля теж починає зростати. Великий попит має педагогічна й методична література (у зв'язку з перепідготовкою вчителів); кампанія вивчення ленінізму й загальне піднесення партосвіти роблять великий попит на книжки про Леніна й ленінізм, а також із соціально-економічних питань. Поширення мережі політосвітустанов теж позитивно відбивається на обороті книжкового ринку. Перед кожним революційним святом чи річницею (1-ше травня, 5-річчя Комінтерну і т. д.) у зв'язку з кожною черговою кампанією утворюється «сезон» і в книгарнях у зв'язку з цим і з приводу цього література жваво «йде».

У другій половині 1923—1924 операційного року (квітень-вересень) на Україні функціонували такі гуртові книготорговельні організації:

Державне Видавництво України—найбільша книготорговельна організація з 8-ма губерніяльними торговельними конторами й 15-ма округовими агенствами. Середній що-місячний обіг продажу книг тепер—200.000 карб. на місяць.

Всеукраїнське Кооп. Т-во «Книгоспілька»—центр кооперативної книготоргівлі з 3-ма філіями й 4-ма агенствами. Середній що-місячний книготорговий обіг—65.000 карб.

Видавництво «Червоний Шлях» з 3-ма філіями—обіг—50.000 карб. на місяць.

Три філії Держвидаву РСФСР з обігами біля 100.000 карб. на місяць.

Коли додати до цього ще операції «Пролетарія», Цектрану, приватного видавництва «Час» та інших видавничих закладів,—матимемо загальну суму обігу книжкової торгівлі на Україні за літній період 1924 р. (квітень-вересень) біля 450.000 карб.

Загальний обіг протягом всього 1923-24 операційного року складе біля 5 міл. карб.

Книжкова продукція, що її випущено всіма видавництвами на Україні р.р. 1923-24 із даних, що маємо тепер виявляється в 65—70 міл. відбитків (за винятком відомчої і офіційної літератури). Рахуючи продажну ціну одного відбитка в середньому 8 коп. (вона була на початку року більша й під кінець його—менша), матимемо продажну вартість усієї продукції видавничої справи на Україні 5,5 міл. карб. (номінально). Ціна нето після середньої гуртової й роздрібною знижки 25% визначиться в сумі по-над 4 міл. карб. Зважаючи на кволий ще попит, що мали за минулий рік видання українських видавництв, можна гадати, що продукцію розповсюджено за рік розміром не більше 50%.

Розповсюджено 50% продукції укр. видавництв (із суми в 4 міл. карб.)	2.000.000 карб.
Розповсюджено видань укр. видавництв 1921-22- 23 р.р. і націоналізованих 10—15%	250.000 »
Розповсюджено видань північних вид-тв	2.750.000 »
Разом	5.000.000 карб.

З цього видно, що українські видання у продажі літератури мають другорядне місце. Однак, українізація радянського партійного й професійного апарату, та зріст сільських політосвітніх установ під кінець року (серпень-вересень) спричиняються до різкого збільшення попиту на укр. літературу. Не буде великого перебільшення, коли сказати, що в загальному книгообороті України вже в 1 кварталі 1924-25 операц. року укр. видання беруть більше від половини, як-що не всі 60%.

При всіх хибках книготорговельної кон'юнктури за 1923—1924 операц. рік слід відзначити, що літнього т. з. «мертвого» сезону в цьому році не було. Оце й є найхарактерніше явище в радянській книготоргівлі.

У протилежність передвійському книжковому ринку, коли літом з припиненням продажу підручників, обороти зводились майже на ніщо, ми в теперішній час спостерігаємо певну тенденцію до плавких оборотів. Глибокий здвиг, що зробила революція в широких лавах трудящих, викликав нечуваний потяг до знання з боку *дорослого* населення. І от не виключно підручник є тепер основний товар на книжковому ринку, а також *книжка соц.-економічн. змісту*.

І справді: перед нами цифри з відчиту Книгоспільки за 1923-24 р. Література продана протягом цього року, різнородно розподіляється так:

Соц.-економічн. й політичн.	32,5 ⁰ / ₀
Сільсько-госп. й кооперат.	13,5 »
Дитяча	2,4 »
Красне письменство й п'єси	12,6 »
Підручники	22,0 »
Ріжна	17,0 »

Звертаючись до характеристики книготорговельної діяльності за той-же рік доводиться відзначити, що ринок продовжував бути переважно міським і ніякого поєднання (змички) з селянством не було (хіба лише з боку де-якого задоволення підручниками сільських шкіл). Це видно найперше з уміщених вище цифр про місце, що бере своєю кількістю укр. література у загальному книгообороті. Далі, книжку наші видавництва давали переважно *товсту*, розміром у середньому соліднішу від середнього розміру передвійськової книжки. Незалежно від хиб книготоргового апарату, що почав лише спійскатись з губерніяльного до окружного міста і, що ще не справився цілком з охопленням округових міст, *селу просто нічого було дати*. Та торгівля, що відбувалась на селі, обмежувалась найбільше підручниками й п'єсами, і торгівля була, звичайно, недостатня. Лише під кінець операційного року починається відомий здвиг, але про це мова буде далі.

Звертаючись до стану роздрібного книготорговельного апарату, доводиться відзначити, що округова книготоргівля розвивалась протягом 1923-24 операц. року досить кволо. Округові філії Держвидаву України то одкривались в одному місці, то закривались у другому, не набравши ще цілком закінчених організаційних форм. Апарат кооперативної книготоргівлі на 1-ше жовтня складається з 45 книгарень при районових споживчих спілках, 24—при Робкоопках, 1—при Райсільгоспспільці, 5—при Є.Сп.Т. і 9—при інших коопер. організаціях. Усього 84 книгарні. Кооперативна книготоргівля, при всьому тяжкому фінансовому стані кооперації, мала тенденцію до дальнішого розвитку. На другому місці стоять книгарні Наросвіт (найбільше на Волині й на Поділлі) і окрсельбудинків (Київщина й Одещина). Функціонували книгарні також при редакціях округових газет і спеціальні книготорговельні пайові товариства—найбільше з участю всієї зацікавленої в розповсюдженні книжки радянської суспільності. Приватні книгарні, що в загальному складі незначне місце беруть у загальному продажу літератури, все таки виявили живучість, що пояснюється податковими пільгами для книготоргівлі.

Загалом, все-ж таки, треба вважати, що 1923—1924 рік минув з ознакою *завоювання округового книжкового ринку*.

Початок 1924—1925 операційного року (ми будемо тут зупинятися на періоді жовтень—січень), що стикається з сезонним оживленням на книжковому ринкові, з т. з. «навчальним сезоном»—відзначається буйним зростом видавничої продукції на Україні, що йде поруч зі значним поширенням місткості ринку і зі збільшенням книготорговельних оборотів. Однак, це збільшення оборотів відбувається ні в якому разі не за рахунок продажу підручників. Осінній сезон 1924 р. (ц.-т. 1-й квартал нового операційного року) характеризується як кволий—що до продажу підручників, причиною чого було запізнене появлення їх на ринкові. Натомість збільшується попит на соціально-економічну й політосвітню книжку (а раніш—в навчальний сезон, попит на такі книжки звичайно спадав) і починає виявлятися найбільший попит на масову селянську літературу. *Українська книжка швидкістю розповсюдження починає доганяти російську*. Уперше видавництва починають

установляти єднання з селом, випускаючи селянську літературу в чим-раз більшій кількості. На початку 1925 року починає власне збільшуватись і тираж селянської літератури, доходючи до 25.000 прим. У той-же час і ціна спадає до мінімуму, доходючи до 5—3—2 коп. за примірник.

Найголовнішим споживачем масової літератури є сільські політосвітні органи: сельбуди, що їх маємо в теперішній час біля 2.000, хати-читальні, основним читачем—сільська молодь. Безсумнівно, попит на цю літературу несподівано випередив навіть те запропонування, що було на книжковому ринкові. І пророблене РСІ обслідування цієї галузи діяльності видавництва цілком правильно констатувало недостатній виріб масової літератури і пильну потребу збільшити кількість і тираж цієї літератури.

У той-же час книготорговельний апарат починає намацувати шляхи, щоб просунути книжку на село. У де-яких великих районних центрах ми маємо вже примітивний продаж книжок, звичайно при Е.С.Т., при Сельбуді. Число книжкових полиць при Е.С.Т. на селі поволі зростає. До справи розповсюдження книжки починає втягатись сільський учитель. При поштових відділах по багатьох місцях функціонують кіоски агенства «Зв'язок». Разом із тим, через зріст тиража селянських газет, де популяризується книжка, зростає й кількість індивідуальних поштових замовлень, що надходять безпосередньо з села.

Загальний місячний книготорговельний обіг за цей період доходить на Україні до 1 міл. карб. Значно прискорюється темп розповсюдження укр. книжки; часто-густо буває, коли укр. книжка розходиться за 2—3 місяці (де-які й за 1 місяць). Середній обіг капіталу в книготорговельних підприємствах в де-яких випадках стає один раз на квартал, ц.-т. 4 рази на рік, що безсумнівно слід вважати за велике досягнення.

Як характерне явище, слід відзначити, що в обігах гуртових книгопродавчих організацій у протилежність минулим рокам самодостатнє місце починають брати провінціальні філії. Фінансовий стан видавництва по суті оздоровляється, як через збільшення збуту, так і тому, що *книжку банки починають розцінювати як товар, а не як попсований папір*. При допомозі Бюра Радпартвидавництва, кредит у банках видавництвам дозволено і останні, через це, мають можливість кредитувати свою клієнтуру, бо покупцеві векселі учитується в банках. Це й зробило позитивний вплив на книжковий товарообіг. Крім того, видавництва мають можливість побільшити своє виробництво. Гостра паперова криза кінця 1924 р. трохи затримала збільшення випуску книжок. Але, вже на початку 1925 р. паперову кризу слід вважати напівліквідованою.

Чи в наслідок паперової кризи, чи то з тої причини, що зріст української суспільності, політосвітустанов на селі й активність сільської молоді й інтелігенції різко підвищив попит на різні галузі укр. літератури,—але слід відзначити, що *книжковий ринок переживав недостачу української книжки*. Зовсім не задоволено було попиту на літературу для дітей шкільного віку, на книжку молодого піонера й новішу театральну літературу. Почувалась також недостача соц.-економічної укр. книжки й справочного матеріалу для вивчення української мови. Округова книготорговельна мережа за цей період, не зважаючи на поширення місткості книжкового ринку, далі в своєму розвитку все-таки не пішла, коли не рахувати 2-3 відкритих нових філій Держвидаву України і де-кількох книгарень при Окрсельбудах. Кооперативну книготоргівлю гальмував тяжкий фінансовий стан кооперації, інші-ж книгарні не могли розвиватись, не користуючись підтримкою центрального книготорговельного органу на українському книжковому ринкові—Держвидаву України. Загальні висновки, що можна зробити після огляду кон'юктури книжкового ринку за останні 12—15 місяців такі:

1. Книготоргівля вибилась із важкого стану, що склався через високі ціни на книжки. Здешевлення видавничої продукції гарно відбилось на обігові книжкового ринку; єднання (змичку, з покупцем установлено.

2. Гуртову книготоргівлю значно оздоровлено; книготорговельний апарат завоював округовий книжковий ринок, відкіля починає робити наступ на село. Конче потрібно зміцнити й підтримати округові книгарні, що повинні стати кістяком загальної мережі, що просуває книжку на село.

3. Місткість ринку, в зв'язку зі зростом низового активу й політосвітніх установ, значно поширилась. Книжковий ринок перестає бути лише мійського характеру. В клієнтурі крамниць навіть великих міст колективний організований покупець становить 60-70%.

4. Книжковий товарообіг останніми часами відзначається тенденцією до плавності обігу; підручник перестає бути головним товаром. Починає висуватись швидкістю свого розповсюдження книжка соціально-економічного змісту і, останніми часами, масова література.

5. Інтереси книжкового ринку й вимоги нового, організованого переважно, споживача, настирливо вимагають поширення друку української книжки зі зверненням найбільшої уваги на соціально-економічну, піонерську, комсомольську і, взагалі масову літературу, орієнтуючись на рядового робітника й селянина.

І. Пекель.

Губкомівські журнали.

„Коммунар“—Київ, „Спутник партійного работника Донбасса“—Артемівськ, „Звезда“—Катеринослав.

Поруч із розвитком і поліпшенням усіх періодичних видань загалом, можна відзначити також поліпшення журналів України і, зокрема, губкомівських журналів. Починаючи з обсягу видань і кінчаючи змістом і зовнішнім виглядом—усе дуже змінилось, змінилось для журналів на краще. Зникли грубі з великою кількістю матеріалів журнали, газетні, ріденькі на зміст, статті місцевих авторів, зник цілковитий передрук статей із столичної преси, сірі, шершаві сторінки з розмазаним нечітким текстом, нудним одноманітним шрифтом і поганою версткою, замінені—більш-менш добрим папером, ясним текстом. Видно старанну роботу, добросовісну «техніку». Замість нудних, сліпих обкладинок стали живі, яскраві, у більшості в дві фарби. Де-які журнали вживають навіть монтаж, щоб оживити, освіжити обкладинку, зробити її цікавою й привабливою; де-які видання вдаються в конструктивізм. Загалом еволюція пророблена губкомівськими журналами—величезна.

Перш над усе треба зазначити, що кількість журналів за останній рік скорочено наполовину. Тут, як краще не треба, підходить славнозвісне «краще, як менше та краще». Не скрізь на місцях була достатня кількість літературних сил, не скрізь, значить, можна було поставити видання на певну височінь. Журнали в більшості заповнювались випадковими матеріалами, нерідко абстрактними статтями і, лише де-які журнали в тій чи іншій мірі були за керівництва агітаторам і пропагандистам,—провідним робітникам периферії. Але вони, орієнтуючись переважно на керівничий актив з цього боку, особливо беручись за освітлення внутрішніх питань, питань господарських і—радянського будівництва,—виявляли де-яку урядову сухість. Часто-густо досить цінний фактичний матеріал, що міг-би бути корисний не лише для провідного робітника, а й для середнього, і низового партійця,—через

невмілий сухий виклад втрачав свій інтерес для широкого читача. Відділя невелика, порівнююче, кількість читачів, відділя обмежений тираж, що нараховувався лише сотнями примірників, відділя неможливість зросту й розвитку. Для того, щоб журналу зробити приступним ширшій аудиторії, треба було виробити новий тип журналу. А для цього в свою чергу треба було його в корені перебудувати, треба зменшити кількість журналів, залишивши видання там, де є досить сили й коштів для того, щоб добре поставити справу. Замість 9-ох губерніяльних журналів тепер видається лише 5.—у Києві, Одесі, Артемівську, Катеринославі й Чернигові. Те-ж саме й що до кількості матеріалу—його було по журналах занадто багато. Кожна редакція журналу, шануючи себе, вважала за свій обов'язок друкувати 10—12—15 і більше аркушів. Виходили журнали раз на місяць і в цьому були свої хиби. Місячник не може правити за практичний порадник до роботи, він не має можливості охопити чергові питання, вірніше втрачає безпосередній інтерес і значіння керовничого органу, бо журнал завчасно повинен дати той матеріал, що мають з нього користатися робітники, так для уясування цілої низки чергових завдань, як і для практичного вжитку цього матеріалу в щоденній роботі.

З'явилася потреба поруч зі зміною типу й характеру журналів змінити й їхню «періодичність».

Для того, щоб досягти своєї мети, щоб журнал дійсно правив за підручну книгу—він повинен виходити двічі на місяць, замість одного разу. Так саме й збудовано тепер журнали. Всі вони, за винятком Чернігівського «Коммунистического пути», виходять 2 рази на місяць.

У чому-ж полягає зміна типу й характеру журналу? В тому, що журнал орієнтується на ширшу аудиторію. В тому, що він став злободенніший, зачеплює й освітлює актуальні питання партійного, радянського будівництва, присвячує більше уваги практичним місцевим питанням. В тому, що в самім трактуванні цих питань, ц.-т. в формі будови матеріалу помітно значне поліпшення. Матеріал читається легше і з більшим од попереднього зацікавленням.

Особливого значіння набирає те, що журнал працює розроблюючи й освітлюючи переважно місцеві питання—економічного, політичного й організаційного характеру. Один час де-які журнали виходили такими, що важко було відгадати чому саме в цьому, а не в іншому якому місці видається даний журнал, чому в тій, а не в іншій губернії місце видання цього журналу. Змініть назву міста, замість промислової губернії назвіть с.-господарську—характер і зміст залишаться придатні для тої й для іншої місцевості—настільки загальні, були питання, що їх освітлювано в журналі; місцевого, чисто місцевого, тут або не було або було, дуже мало. Розуміється, що прикласти це треба до найслабших, що тепер вже не існують, журналів. Ці журнали тримались на переддрукуванні столичної преси та на загальній політиці, ц.-т. політиці в державному і міжнародньому масштабі, минаючи в той-же час справи своєї губернії. Перебудовані журнали, звичайно, не можуть і не повинні відмовитись од великих загальних справ. Навпаки, загальні, що цікавлять усю партійну масу, важливі справи мусять, обов'язково мусять, знайти свій відбиток у місцевих журналах. Партійні двотижневики цілком правильно роблять, віддаючи цим справам належну увагу, не зважаючи на рівнобіжне, можливо ширше освітлення цих-же справ у центральних виданнях. Останнє місце належить місцевому будівництву й місцевому життю.

Реорганізацію журналів влучно пророблену слід вітати, бо в новому вигляді видання ці можуть і повинні зробити корисну послугу.

„Коммунар“, Київ, Двухнедельник Киевского губкома КП(б)У., стор. 60—70.

Матеріал систематизовано й розкладено на відділи. В журналі є такі основні (постійні) відділи:

«Партийная жизнь», «Помощь самообразованию», «Критика и библиография». У 2, січневому ч. є відділ під заголовком «Ленинцы».

Сама будова відділів каже про те, що редакція розуміє цілі і завдання журналу. Кількість відділів, як видно з перерахованого, невелика, але ці відділи є ті саме відділи, що потрібні журналові, вони дають те саме, що треба для партійного двохтижневика. В загальному відділі міститься 2-3 статті керівничого характеру, так на місцеві, як і на загальні (загально-державного значіння) теми, при чому всі ці керівничі статті в більшості випадків написали місцеві автори. Майже нічого журнал не передруковує за винятком дуже важливих статей з приводу дуже важливих питань, статей чи промов авторитетніших керівників партії. В інших відділах уміщено статті виключно місцевих товаришів: С. Петропавлівського—«Год без Ленина», А. Розенка—«Заветы Ильича и Ленинский комсомол». т. инш.

У відділі «Вопросы парторботы» уміщено статті про сільраду, про зріст партії на селі, про роботу висування робітників, про чергові завдання роботи серед селянок. У відділі «Работа на селе»—про профспілки на селі, про вчительські з'їзди, про роботу серед селянства.

В «Партийной Жизни» подається інформацію про роботу виробничих і інших осередків, — низових парторганізацій і коммольських організацій.

Відділ «Помощь самообразованию», беручи на розвагу перше число—широких завдань поки що перед собою не ставить. Цьому відділові дано 3 сторінки. Вони дають тези—конспект з історії Р. К. П. Курс розраховано на 6 лекцій (занять). Спроба безперечно варта уваги і буде корисна багатьом товаришам, новим членам партії, при ознайомлюванні з історією партії. Відділ «Критики и библиографии» 1-го ч. вказує на літературу з основних питань ленінізму.

У 2-му січневому Ч. крім перерахованих постійних відділів є відділ Ленінізму. У ньому вміщено дві статті місцевих авторів—Г. Маренка—«Маркс и Ленин» і Я. Розанова—«Ленин—философ воинствующего материализма». Є одне упущення: ні в 1-му, ні в 2 му ч. «Коммунара» нема статті про 9-те січня. Двадцятиріччя 9-го січня повинно було бути відзначено.

Редакція «Коммунара» обіцяє відкрити постійний відділ листування з читачами, де буде уміщатися листи й замітки читачів та відповіді редакції на «теоретические и практические запросы, связанные с парторботой и учебой».

Зовнішньо журнал гарний, з веселою скромною й без претензії на щось невідоме, обкладинкою, надрукований на доброму папері.

„Спутник партийного работника Донбасса“. Артемовск. Двухнедельник Донецкого губкома КП(б)У, стр. 100—120.

Назву журналу трохи розтягнуто. Вона, на наш погляд занадто довга, так-би мовити не динамічна, бо в ній 4 довгих слова.

Матеріал розкладено на відділи. У кожному Ч. відділів таких багато, не менше від десяти. Поруч із основними відділами містяться непостійні об'єднані відділи, що концентрують під одною рубрикою де-кільки однородних статей, статей, що стосуються до одної з галузей чи виглядів роботи.

На першому місці стоїть загальний відділ, керівничих статей (без назви). Тут міститься статті, так місцевих авторів, як де-які важливіші статті, опубліковані раніш у столичній пресі.

У ч. 1-му за січень надруковано статі,—передова «К ленинской неделе», В. С-ча «Ленин и рабоче-крестьянский союз»—неопублікований рукопис Леніна «Письмо к независимцам». У ч. 2-му за січень уміщено:—Л. Каменева—

«Год», Г. Зінов'єва—«Пролетариат и крестьянство», В. С-ча—продовження статті «Ленин и рабоче-крестьянский союз», М. Фрунзе—«Красная армия выполнит Ленинские заветы».

Далі йдуть відділи: «Вопросы партийной жизни», «Агитация и пропаганда», «Советское строительство», «Работа на селе», «На производстве», «Работа среди нацменьшинств»,—«ЛКСМУ», «Работа на местах», «В Губкоме», «Библиография».

Крім названих відділів міститься—«Работа среди женщин», «Кооперация», «Юные пионеры», та ін. Тут багато корисного й гарного матеріалу; дуже багато уваги присвячено практичним питанням. Через те, що відділів у журналі дуже багато важко визначити, які з них редакція вважає за постійні,—основні. Відділи ці малі, іноді в такому відділі міститься по одній статті. Статті здебільшого короткі,—3—5 сторінок і, в переважній своїй більшості написали їх місцеві автори.

Як двохтижневик «Спутник работника Донбасса» на нашу думку замало великий. Обкладинка яскрава—в дві фарби. Поліграфічно журнал виконано не зовсім добре. «Поспільна» одноманітна верстка, брак курсиву і переповнення цілих сторінок лінійками, що замінюють собою курсив довгі, нічим зовнішнє не оживляють сторінок тексту. Все це безперечно «мінуси», але ці технічні дефекти легко можна усунути.

„Звезда“. Двухнедельный партийно-профессиональный журнал, орган Екатеринославского Губкома КП(б)У і Губпрофсовета. І. стр. 62.

Катеринослав зробив спробу об'єднати партійний та професійний журнали, утворивши об'єднаний провідний орган Губкому та Губпрофради. Спроба, судячи з журналу, в основному себе виправдала.

Невеликий розміром журнал має ще один позитивний бік,—це те, що ціною він приступний для широкої маси партійців. Ціна окремого ч.—20 коп. Це недорого для читача, а для редакції може збільшити тираж.

Відділів у журналі не багато—провідного характеру (без назви), «Партийная работа», «Вопросы профработы», «На местах», «Хроника профработы» і в кінці журналу історичний відділ під назвою «Из прошлого».

В січневому ч. уміщено статі: В. Позерна «Ленинизм и Троцкизм», С. Шалімова—«Государственный бюджет Соввласти», Ф. Ш. «Экономические перспективы Екатеринославщины», Златопольского—«Задачи рабочей кооперации», К. Хазбієвича—«Социальные процессы на селе», Нотка—«Делом в село», С. Ш.—«О районном бюджете на 1924—1925 г.» Далі справи партійного будівництва, профроботи і т. д. У відділі «Из прошлого» уміщено статтю Г. Н-на—«Первый опыт примирительной камеры».

Журнал обходиться силами своїх власних місцевих співробітників, не користуючись з передруку.

Справи місцеві, практичні, як це видно зі змісту, беруть від редакції найбільше уваги. Спеціального відділу роботи на селі в журналі нема, але провідного матеріалу про село досить.

Відділу бібліографії журнал не містить, як це (в напрямі партійному як і професійному) у певній пропорції все ж дуже потрібно для «Звезды».

Зовнішньо журнал робить вигідне для себе вражіння. Жива обкладинка (монтж), добрий білий папір, ілюстрації про життя виробництва, кінцівки й заставки.

Щкода лише, що матеріал верстається в дві колонки. Багато краще було б верстати в одну колонку, по журнальному й на цьому він вигидав-би.

В огляді розглянено журнали: Київський, Донецький, Катеринославський; не розглянено—Одеського й Чернігівського. Пояснюється це тим, що не маємо останніх ч.ч. їх. Короткі характеристики цих журналів буде подано іншим разом.

А. Русанов.

Цвілі картинки.

Ніхто не стане заперечувати, що зорові уявлення грають величезну роль у нашій житті. І відома річ, що для молоді, для підлітків саме зорові образи стають за основу на яку снуються потім різні ідеї, узагальнення то-що.

Які-ж зорові образи подаємо ми тій молоді? Їх можемо розбити на дві групи. Перша—безпосередні спостереження оточення, друга—життя відбите у фотографіях, кіно, книжках, картинах то-що. Я говоритиму тут тільки про другу групу і про одну тільки частину її, а саме—про нашу сучасну ілюстрацію.

Револуція перевернула мало не ціле наше життя, поміняла місцями класи, кинула в життя нові гасла і скерувала літературу й мистецтво на нові шляхи. Наша молодь має вже чимало книжок, що малюють життя по-новому. Погляньмо ж які зорові образи дістає до того юнак, або-ж і доросла людина, що стає що-йно на шлях знання.

Емблеми наші—серп і молот. Наш гімн—Інтернаціонал. Під цим поглядом і переглянемо малюнки наших ілюстрованих книжок. Переглянемо образки, у яких повинні відбиватися, по-перше інтернаціонал, по-друге серп і молот.

Ілюстрованих книжок, що малювали-б світ і людей в ньому, в нас дуже мало. Зайдіть до найліпшої книгарні української столиці і попрохайте вам їх показати. Перед вами накладуть на прилавок невелику купку книжок. Беріть стільця, сідайте і давайте їх добре розглядати.

Усю купку можна розкласти на дві. Перша—книжки до читання, друга—шкільні підручники.

Візьмемось спочатку за першу. Малюнки? Ландшафтики, «тіпи» відірвані від оточення, геройські провідники дармоїдів на Монблан, благородні пси з Сен-Бернарської «обітелі» з незмінним замерзлим хлопчиком на спині... Європу характеризує ткач-кустар, панаму вироблення панамських брилів (я оце недавно, хоч лусни, не міг ніяк дістати для журналу, фотографії Панамського каналу, а це найбільша сучасна будова).

Одкладаємо цю бідолашку купку берімося до другої. Написи—«ухвалено», «допущено»; «Г.У.С.», «Наукапедком». Саме це нам і треба. Інтернаціонал. Серп і молот. Аж ось і марка така:—книга, а на книзі серп і молот.

Одкриваємо. О, духи вчителів старої моєї гімназії, «прійдіте, утешитесь»! Ось вони всі на своєму місці. Ось і той туарег з кремнвою рушницею, Це представник мусульманського світу північної Африки. Яке йому діло до того, ще з еспанців зараз аж пір'я летить від чудесної артилерії мароканських повстанців, він захолов на папері таким, як його малювали з натури наші предки. (Ви читачу, дістаньте собі старий німецький географічний альбом Гейстера, виданий у Ляйпцігу року 1897-го, в ньому ви знайдете і цього туарега і силу інших ілюстрацій, що фігурують у наших підручниках, виданих 1922—24 році).

Робимо спробу класифікувати малюнки. Перша серія, це старі малюнки що ми вже їх бачили. Китайці з косами, косарка-молотилка—чудо Америки, що її тягне табун коней, малюнки міст, що на батьківщині давно вже упокоїлися по музеях.

Друга категорія—то малюнки криві, так-би мовити, ідеологі. Кореець, що спить з дерев'яною підставкою під головою, щоб не зіпсувати... зачіски. Індуська іділія—батько приніс дитині голубка. На плечах символ тропічної

родючости - банани. Мати милується з дитини, що плече у долоні. Щасливі індуської «пейзани»! Десяток голих дикунів коло куринів зі списками і якимись китицями замість штанів—повиненні малювати малайців. Підписано: «Малайське село. Малайці їх одерж, дерев'яні ідоли». Так оце ті малайці, що мають свою вже комуністичну партію і ховають по своїх селах від гоманської поліції комуністичну літературу переклади книжок Леніна і нелегальне... кіно з фільмами, що малюють його, Леніна, життя!

Малюнок викликає сумніви—люди на ньому виглядають так, що певно вони з'їли-б кінематографічну фільму як-би запопали до рук. Рятую довідка з всесвітньої геогр. Сіверса, що видана 1903 року. Виявляється, що це малюнок папуасів з Нової Гвінеї, якого змалювано ще тоді, як автор цієї замітки гасав верхи на лозині. Цей випадок характеризує неохайне відношення до малюнків і написів під ними з боку наших авторів і редакторів. Є йому другий до пари—вид Парижу з Ейфелевої башти (Г. Іванов. Європа 1924). І, о диво, на ньому над будинками таж-таки башта. От уж дійсно. «вид на море и обратно».

Від багатьох малюнків одгонить претенційною екзотикою, патентованим дикунством, то-що. Листи Вікторії Регіи, Мамутові дерева (а не треба роззуватись, щоб перелічити їх всі на світі по пальцях) Ліванські кедри (те-ж саме). Пальми тіни—«цвітуть раз за весь вік, тоді вмирають». Мексиканський кактус, коли цвіте зветься «цариця ночі». Спійманий карлик. Білий слон. Індієць у святочному вбранні—вся голова у пір'ях. Нагадує або панопітикум на ярмарку, або картинки з шоколадок. Хіба мало набігалось в свій час гімнастиків» до Америки»!

Категорія малюнків з трудового життя дуже маленька. Ось японські селяни на рисовому полі. Ось негритьянка за сапанкою. Найбільше таких малюнків у географії Європи. Книжки, що малюють СРСР, стоять зовсім особно—малюнки в них в більшості цілком, задовольняючи.

В чім-же річ? Чому Вірочка, що співає тепер у класі Інтернаціонала малює у книзі вуси тому самому папуасові, якому малювала инша Вірочка, що читала колись перед навчанням «Преблагий господі»? В чому річ?

Кожен знає, що в наші часи, в цілому світі неважко клацають нечисленні «кодаки». Народжуються на світ постійно мільйони фотографій. Люди різного фаху—мореплавці, вчителі, агрономи, студенти і просто собі публіка не випускають фотографічного апарату з рук.

З цього моря фотографій можна було-б вибрати, напевне досхочу, таких, щоб малювали правдиво життя світового пролетаріату і селянства.

Може перешкодою тому є великі витрати на нові кліше. Але не заміняємо-ж ми економії ради портрети діячів революції портретами діячів царату. А в географіях ми робимо приблизно це. Заміняємо справжнє обличчя людства—барахлом, що залишила нам у спадщину царська Росія.

Я гадаю, що можна добрати спосіб знизити видатки на кліше. Можна зробити хоча б один стандартизований підручник географії всесвіту для всіх республік і пересилати кліше від видавництва до видавництва. Видатки тоді розподілилися б.

Видавництва! Чи можна зробити так щоб учні побачили своїми очима світ таким, як він є в дійсності?

Ю. Платонов.

Витрати на працю бібліотек.

(До постановки питання.)

У зв'язку з загальним питанням про підвищення продукційности,—останніми часами й що до бібліотек чим-далі частіше порушується питання про раціоналізацію і спрощення техніки бібліотек, раціоналізацію і збільшення праці бібліотекарів.

З свого боку ми вважаємо за потрібне цією статтею поставити питання про облік і дослідження «витрат на працю» бібліотек (хоч би поки що політ-освітніх). Ні в минулому, ні в сучасному бібліотеки навіть не робили спроби взяти на облік *вартість* видачі бібліотекою книжки і обслуговування читача. У нас нема калькуляції (грошевої оцінки) роботи бібліотек на одиницю (книжку чи читача) їхньої продукції (діяльності).

А дані що до цього становлять далеко не лише теоретичний інтерес. Найперше їх загальне значіння. Відомо, що бібліотеки—одна із форм розповсюдження книжки серед населення. (Друга форма—є книгарні, торговельний апарат). Накладні витрати до основної вартости книжки (до ціни її виробу) при розповсюдженні книжок книгарнями,—більш-менш установлено. Але майже зовсім не відомо, скільки коштує державі загалом у середньому видача 1-ї книжки загально, який $\%$ у середньому становлять витрати на видачу книжки, до її вартости. Тут можуть мати місце висновки, дуже цікаві і по суті важливі для організації постачання українського населення книжкою. Крім того, встановлення витрат на одиницю праці бібліотек, однаково буде відносно найкращий об'єктивний *показчик продукційности* праці подібних бібліотек. Адже-ж коли (приміром) за інших однакових умов, у одній бібліотеці на одиницю праці (видану книжку обслугованого, читача) припадає, припустимо, 5 коп., а в другій 12 к.,—ясна річ,—друга бібліотека проти першої дуже погано працює. Основний принцип радянської бібліотеки не лише максимальне наближення й обслуговування робітничо-селянських мас, але й *найдешевше* обслуговування трудящих цією книжкою на основі політосвітрова бібліотек. З цього погляду за найкращу мусить бути визнано бібліотеку, що досягає на основі живої політосвітрова й охоплює справочні функції,—з *найдешевшими витратами на одиницю своєї роботи*. (Це досягається, розуміється, не тільки інтенсифікацією праці бібліотекарів. Головна роля в цій справі повинна належати раціоналізації техніки, її критичній установці й спрощенню). Розмір витрат—найкращий, що до цього показчик.

Дуже потрібне дослідження й вивчення цієї справи.

Для першої спроби можна обмежитись спостереженням у містах по небагатьох бібліотеках різних типів (політосвітніх-центральных; профспіланських-клубних).

Спостереження треба провадити виборочним методом: період,—квартал, протягом якого спостерігається; на першому місяці спостереження ведеться перші десять день; на другому місяці—другі десять день (декада); третій місяць—треті десять день. Складні операції розкладається на прості, прим., технічна обробка книжки, як щось ціле, розкладається на прості операції—запис до інвентарю, складання каталогових карток і т. и. Видавання книжок спостерігається на стадії видавання і одержування назад бібліотекою книжок.

Завчасно встановлюється, що бібліотекар при середньому напруженні може в день видати стільки-то книжок чи написати стільки-то карток. Опісля, різнородні роботи, на різних стадіях (в абоніменті, читальні, складанні плакатів і т. д.) приводяться до одного чого, скажімо, видавання книжок.

Далі витрати на утримання персоналу діляться на загальну продукцію (результати роботи) бібліотеки протягом періоду, за який роблено спостереження.

Таким робом матимемо середні витрати заробітної платні на одиницю праці. Щодо загальних витрат, то коли на заробітну платню додати витрати канцелярські, господарські то-що,—одержимо загальну суму витрат бібліотеки за даний період. Розділивши цю суму на загальне число пророблених бібліотекою за той же час одиниць своєї праці (установлених методом переведення до одної якої роботи), одержимо середні витрати праці бібліотеки на ту чи іншу одиницю (стілки-то коштує загальне обслуговування одного читача; стільки-то—самі видачі).

Узагальнення такого роду даних, повторюємо, дасть можливість зробити найкращі практичні по суті висновки для бібліотечного будівництва, ц.-т. організації постачання населення книжкою. От для прикладу—припущення. Середня вартість рукописної каталогової картки 2 коп. Межі ціни від 0,7—3,1 к. Приготовлення тих же карток друкарським способом,—включаючи й матеріал, коштує $1\frac{1}{2}$ коп.—Висновки: 1) бібліотеки не однаковим методом і з не однакою хуткістю складають картки; 2) дуже вигідно організувати централізовану заготовівку каталогових карток друкарським способом.

Такі висновки можуть бути і з низки інших моментів бібліотечного будівництва.

Ось де-кільки питань, що над ними слід проробити спостереження для вищезазначених цілей:

1. Суми витрат (на увазі маємо операційні витрати) за даний період:
 - а) на заробітну платню; б) господарчі; в) канцелярські й инш.
 2. Заробітня платня співробітникам кожного етапу (коли де-кільки бібліотекарів) бібліотечної роботи (прим., співробітникам, що видають, книжки—стілки; каталогівцям—стілки і т. д.)
 3. Кількість знову оброблених книжок (підготовлених до видавання) з окремим обліком обробки на кожній стадії—стілки то записано до інвентарю, на стільки складено карток і т. д.
 4. Кількість книжок виданих до дому.
 5. Кількість назад одержаних і розкладених по полицях.
 6. Кількість відвідувачів абоніменту.
 7. Число видаваних в читальній залі книжок, газет і т. д.
 8. Відвідування читального залу.
 9. Кількісний і якісний облік політосвітсправочної роботи (коротка характеристика складених плакатів, змісту видаваних справок).
- Отакі зарані накреслені віхи до вивчення поставленого питання.

Л. А. К.

Про засоби, що до вивчення попиту на книгу та їх ходкість.

Занадто серйозним питанням нашої видавничої роботи—є вивчення попиту на книгу та її ходкості.

Без цієї роботи майже неможливо уявити, щоби наші видавництва дійсно змогли задовольнити попит на необхідну книгу й уникнути цілої низки помилок в своєму видавничому плані при تعیینні тиражу та місця того чи іншого відділу в загальному плані.

Чимало авторів роблять спробу вивчити це питання і, на жаль, дуже часто досить невдало.

Так, наприклад, т. Пекель в своїй статті «З досвіду поширення української книги» («Нова книга» ч. I), при допомозі «виборочної» системи—робить цілу низку висновків про ходкість книги по бібліотеках—Ленінській, сільсько-господарській, антирелігійній і т. инш.

Тов. Пекель каже, що показчиком ходкости книги може бути те, що «видання останнього часу розходяться найшвидче, пересічно в $2-2\frac{1}{2}$ рази швидче за виданні раніш».

Безперечно, такий висновок зовсім не може бути показчиком, бо цілком зрозуміло, що коли ми будемо підводити підсумок за січень—жовтень про ходкість видання «Ленінської бібліотеки» і «Жовтневої революції» і наколи вони будуть випущені—перша приміром, в травні, а друга—у вересні, то, безумовно, «Ленінська бібліотека» буде розходитись не так хутко, як тоді коли-б її було випущено в першій половині січня (до роковин смерті В. І. Леніна), а книжка «Жовтнева Революція», яка вийде у вересні, безперечно, хутко розійдеться і, головним чином, в перші 2 місяці бо її випущено з друку як-раз перед Жовтневими святами, цеб-то тоді, коли попит на неї надзвичайно великий. Зовсім инше було-б тоді, коли-б книжку цю, скажемо, було випущено з друку, приміром, у лютому.

Таким чином, дуже важливим є момент, коли література виходить з друку і, крім того, безумовно, що на книжку, як і на більшість товарів, попит в-осени й з початку зими значно більший, між у літні місяці.

При опрeдeлeннi ходкости книжки, треба також приймати на увагу, й те, на скільки ринок задоволений тією чи иншою літературою.

З висновків т. Пекеля очевидно, що книжки «сільсько-господарської бібліотеки» розходяться в 1 місяць, приміром, $18,9\%$ тиражу, а «Ленінської бібліотеки»— 13% . Звичайно, що тут крім сезонности,—«сільсько-господарської бібліотеки» (с.-г. література йде більше літом і в осені, а «Ленінська бібліотека» має найбільший попит лише в січні), розійшлась скорше тому, що її на ринкові майже немає, в той час як «Ленінська бібліотека» видається також і в великий кількості Держвидавом УСРР, у якого книжки цієї бібліотеки розходяться максимум в 3-4 місяці.

При цих вичисленнях і висновках треба мати на увазі також ціну, що має велике значіння й впливає на ходкість книги, а також обсяг і зміст книги, а найбільшої ваги, при всьому цьому, набирає, звичайно, ще й тираж. Бо, коли випустити, наприклад будь-яку книжку при певному на неї попиті тиражем в п'ять тисяч, то вона розійдеться, приміром, в два місяці і, таким чином, виходить, що в місяць розійшлося 50% тиражу.

При тиражі в 10.000 прим. вийшло-б, що в перші два місяці розійшлося би тих самих 5000 прим., але друга половина розійдеться вже не раніш, як через три місяці, бо ринок був-би вже до певної міри задоволений першими 5.000 пр. і при остаточному висновку про ходкість книги, ця сама книга, що при тиражі в 5.000 пр.—в місяць розходиться 50% , при тиражі вже в 10.000 пр.—розходиться в місяць лише 20% .

Вищезазначене свідчить також про те, що при висновках треба мати на увазі час виходу книжки з друку, бо коли ми почнемо робити висновки після перших 2-х місяців, то вийде (взявши другий випадок нашого прикладу), що книга розходиться в один місяць 25% (за два місяці 5.000 пр.).

Таким чином, ці висновки і статистика, що зроблено в вищезазначеній статті—великого значіння не мають і будувати на них будь-яку політику чи видавничі плани дуже й дуже небезпечно.

Для того, щоби керуючись статистичними відомостями про обіг літератури, дійсно можна було робити висновки і робити плани на майбутній час, необхідно, крім учоту зазначених мною моментів мати вичерпуючі відомості про видавничі плани всіх видавництв, а відомості про реалізацію літератури треба доставити не тільки з видавничих складів і книгарень. Бо не можна-ж, справді, вважати за продану кожну книжку, що відпущено її зі складу видання, а треба пам'ятати, що дуже часто перепродавець може дуже легко помилитись і купити у видавця книжку, що буде довго лежати на полиці у нього (перепродавця) і може бути зовсім не проданою і таким чином не дійде до споживача.

З вищезазначеного видно, що висновки зроблені тов. Пекелем про ходкість та попит на українську книжку не можуть рахуватися загальними не тільки тому, що автор робить свої висновки з порівняння незначної кількості книг (100 назв.) про що зазначено в примітці редакції журналу, а й ще через багато інших причин.

Справа статистики про розповсюдження книжки та вивчення її ходкості й попиту на неї—є питання занадто важливе.

Бюро Радпартвидавництва, слід було-б це питання всебічно обмірковувати й розробити, а потім доручити якій-небудь спеціальній установі перевести це в життя¹⁾.

І. Чаусовський.

Де-кілька конкретних пропозицій.

(З приводу статті т. Дубняка «Про наші книгарні» («Нова Книга» № 1²⁾)

Констатуючи хиби наших книгарень, т. Дубняк безперечно правдиво виявив ті дефекти, які спостерігаються в їх роботі і які споживач книги, особливо недовідчений у цій справі, мусить боляче відчувати.

Проте, т. Дубняк виявив також і свою неознайомленість так з причинами цих дефектів, як і з внутрішньою організацією книгарень, а тому поради його є непридатні, одкинуті життям.

Чим пояснюється незнання нашими продавцями того, що є у книгарні, і нездатність їх з власної ініціативи запропонувати й дати покупцеві те, що йому потрібно? Причина цього, очевидячки, проста.

З кого складається контингент робітників наших книгарень? Здебільшого, це колишні співробітники, «приказчики» приватних книгарень, або колишні дрібні крамарі. Як правило, це—люди майже без освіти, люди звичаєні до старої дореволюційної книжки³⁾.

Процес запам'ятування книги залежить від цілого комплексу вражень, а саме: 1) зміст книги, 2) назва і автор (зв'язані зі змістом), 3) обгортка, формат, видавництво, ціна. У кожного споживача й у кожного хоч трохи інтелігентного книжника згаданий процес утворюється в цей саме спосіб,

¹⁾ Вміщаючи статтю т. Чаусовського редакція «Нової Книги» просить і інших т. т., що мають відношення до книжкової справи, висловитись з приводу зачепленого питання. Що-ж торкається статистики книжкової торгівлі, зазначаємо, що її вирішено зв'язати з держ. видавничою статистикою. Для цього утворюється при Книжковій Палаті—центральне бюро статистики друку, що працюватиме в контакт з Центр. Стат. Управлінням. Проект відповідного положення внесено до Ради Нар. Комісарів. *Ред.*

²⁾ Також, як і стаття т. Дубняка, друкується в порядку обговорення. *Ред.*

³⁾ Але з кожного правила є винятки; ми також зовсім далекі від думки обвинувачувати старих книгарів: вони жертви тих обставин, серед яких плинула їх праця.

а у продавців, яких т. Дубняку довелося стрінути, цей процес звичайно йшов у майже діаметрально протилежний напрямок. Оскільки і пояснюється те, що без точної назви книжки й автора з таким книгарем непорозумієшся.

З власного досвіду й спостережень знаємо, що запам'ятати де-кілька тисяч назв (середній асортимент книгарні 15.000 назв.) не є чимось неможливим, і як-би по наших книгарнях глибше було переведено принцип розподілу праці, щоби різні відділи було доручено окремому співробітникові (навіть при невеликому штаті), то, хоч трохи культурний продавець міг-би давати потрібну книжку з одного нятяку на зміст, а також і сам пропонувати літературу.

Отже, треба перш за все звертати увагу на те, з кого складається контингент робітників книги, поповнювати його молодими силами й всіма мірами вживати заходів що до підвищення інтелектуального розвитку радянських книжників, які є безумовно, цінними робітниками третього фронту.

Що до карткової системи, то, як довів наш київський досвід (всі книгарні перейшли на сумарний облік), вона є абсолютно не життєздатною. Для того, щоб з картки можна було виявити факт наявності в книгарні тої чи іншої назви, треба раз-у-раз заносити на неї кожний прибутковий та видатковий випадок. А провадження карткової системи (при всіх вигодах її) потребує чималих «накладних» витрат, окремих спеціальних робітників і морочливості, не сумісної з темпом роботи книгарень.

Картковий каталог можна досконально замінити наочним живим каталогом. Це найпридатніший найзручніший спосіб знайомити з асортиментом книгарень і знаходити потрібні книжки. На жаль, система ця має один специфічний дефект—книжки з наочних каталогів немилосердно розкрадаються. Найдоцільнішим на нашу думку все-ж буде такий каталог, що є під рукою не у покупця, а у продавця. Дуже корисно було-б також, щоб великі книгарні (не видавництва лиш) видавали свої каталоги з періодичними, принаймні двохтижневими, додатковими бюлетенями нових, що пускаються в продаж, видань.

Тов. Дубняк, торкнувшись другорядного питання про розклад літератури в книгарні, пропонує, вживати міжнародну децимальну систему. Не будемо говорити про те, що ця система, що її було розраховано на стару буржуазну книгу, перестаріла навіть для бібліотек, а вживання її в книгарнях є безумовно неможливим, хоча-б через те, що автори—упорядчики цієї класифікації не передбачали, що мізерний відділ з четверозначним індексом (335.4—комунізм) займе колись таке почесне місце серед книжкової продукції. Компетентні органи повинні виробити нову спрощену класифікацію для книгарень.

Питання про дефекти кноторгівлі знято вчасно і вимагає розв'язання. Насамперед треба утворити кадр червоних книгарів, які-б знали й уміли цінити радянську книжку.

Як конкретний засіб пропонуємо утворіння курсів по перепідготовці робітників книги з відповідними іспитами після скінчення їх.

Б. Резніков.

